

Nr 96.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar; given Stockholms slott den 9 mars 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås sådan utvidgning av lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, att såsom yrkessjukdom omfattad av försäkringen skall anses jämväl kronisk kadmiumförgiftning.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131)
om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Den, som — — — — — radioaktivt ämne.	Såsom yrkessjukdom — — —	Såsom yrkessjukdom — — —
hudkräfta (kancer);	10) kronisk manganförgiftning;	hudkräfta (kancer);
11) dammlunga, framkallad — — —	— med konsthartslim.	10) kronisk manganförgiftning, kronisk kadmiumförgiftning;
Beträffande försäkringen — — —	Arbete i — — — — — farligt arbete.	11) dammlunga, framkallad — — —
		— med konsthartslim.
		nedan stadgas.

3 §.

Ersättning i anledning av yrkessjukdom skall icke utgå, med mindre arbetaren inom ett år eller, <i>vad angår yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radioaktivt ämne, kronisk manganförgiftning eller dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne, inom tio år före da-</i>	Ersättning i anledning av yrkessjukdom skall icke utgå, med mindre arbetaren inom ett år eller, <i>då fråga är om yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radioaktivt ämne, eller om kronisk manganförgiftning, kronisk kadmiumförgiftning eller dammlunga, framkallad genom in-</i>
---	---

¹ Senaste lydelse av 1 och 3 §§ se SFS 1950:166.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

gen för sjukdomens yppande varit
sysselsatt med arbete i verksamhet,
där fara föreligger för sjukdomen.

verkan av oorganiskt ämne, inom tio
år före dagen för sjukdomens yp-
pande varit sysselsatt med arbete i
verksamhet, där fara föreligger för
sjukdomen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1951 men skall icke äga tillämpning
i fråga om yrkessjukdom, som icke
omfattas av förut gällande lag, där-
est sjukdomen yppats före nämnda
dag, och ej heller beträffande dylik
sjukdom, som yppats senare, därest
arbetaren icke efter lagens ikraftträ-
dande varit utsatt för inverkan av
den art, som framkallat sjukdomen.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23
februari 1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och inrikesdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *ändring i yrkessjukdomsförsäkringslagen* samt anför.

Inledning.

Enligt lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar skall den, som enligt olycksfallsförsäkringslagen är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete, anses försäkrad även för vissa yrkessjukdomar. Ersättning i anledning av dylik sjukdom utgår enligt i huvudsak samma grunder som för olycksfall i arbete.

Vid yrkessjukdomsförsäkringslagens tillkomst underströks, att endast sådana sjukdomar borde omfattas av försäkringen, vilkas uppkomst utan svårighet kunde ledas tillbaka till arbetet och därmed sammanhängande förhållanden. Lagen ansågs därför icke böra innehålla någon allmän definition av begreppet yrkessjukdom utan endast en förteckning över de fall, som skulle berättiga till ersättning. Denna principståndpunkt har sedermera icke frångåtts, men genom upprepade lagändringar (nr 335/1930, 384/1936, 211/1938, 226/1944, 187/1949 och 166/1950) har nyssnämnda förteckning, som återfinnes i lagens 1 §, i olika avseenden kompletterats och området för de ersättningsgilla sjukdomsfallen sålunda efter hand vidgats. Vid den senaste lagändringen, vilken trädde i kraft den 1 juli 1950, hänfördes under lagen bl. a sjukdomen dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne. Bland de oorganiska ämnen, som kunna giva upphov till dammlunga, märkes kadmium.

Sedan fråga uppkommit om utvidgning av lagens tillämpningsområde till även andra av kadmium framkallade sjukdomstillstånd än dammlunga, anholder jag att få upptaga denna fråga till behandling.

Framställning i ärendet.

I skrivelse den 1 december 1950 till Kungl. Maj:t har *Svenska metallindustriarbetareförbundet* anfört bl. a. följande: Vid Svenska Ackumulator Aktiebolaget Jungner i Oskarshamn funnes en särskild avdelning för tillverkning av elektroder, avsedda för alkaliska ackumulatorer. Materialet för denna tillverkning vore en massa av kadmium och järn samt nickel och grafit i finfördelad form, vilken pressades och formades i specialmaskiner. Vid denna arbetsplats hade uppstått ett antal fall av yrkessjukdom, som hittills varit okänd i vårt land. Sedan hälsoriskerna påtalats för Statens institut för folkhälsan, hade en utredning verkställts av doktor Lars Friberg vid institutets yrkeshygieniska avdelning. Utredningen hade bl. a. omfattat en undersökning av ett 60-tal av förbundets medlemmar vid företaget. Genom undersökningen hade konstaterats, att ett flertal av arbetarna visat symtom (lungskada, urinäggyta och njurskada) på kadmiumförgiftning. Att sjukdomen kunde vara av allvarlig natur framginge därav att sedan undersökningen påbörjades 1946 två arbetare avlidit på grund av kadmiumförgiftning. Lungskada på grund av kadmiumförgiftning vore ersättningsbar enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Däremot torde övriga skador, såsom urinäggyta och njurskador, icke berättiga till ersättning. Med hänsyn härtill syntes lagen böra kompletteras och förbundet hemställde, att Kungl. Maj:t ville föranstalta härom.

Till stöd för sin framställning har förbundet åberopat en av Friberg författad akademisk avhandling med titeln »Health hazards in the manufacture of alkaline accumulators with special reference to chronic cadmium poisoning.»

Yttranden.

Över metallindustriarbetareförbundets framställning ha utlåtanden först avgivits av medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan. Därefter ha försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, socialvårdskommittén, Socialförsäkringsbolagens förening, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige yttrat sig i ärendet.

Medicinalstyrelsen och *Socialförsäkringsbolagens förening* tillstyrka bifall till förbundets framställning.

Statens institut för folkhälsan, *försäkringsrådet*, *riksförsäkringsanstalten*, *socialvårdskommittén* och *Svenska arbetsgivareföreningen* förorda, att kronisk kadmiumförgiftning införes såsom ersättningsberättigande sjukdom i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Landsorganisationen tillstyrker, att kadmiumförgiftning införes i lagen utan begränsning till kronisk förgiftning.

Statens institut för folkhälsan hänvisar i sitt utlåtande till en inom institutets yrkeshygieniska avdelning upprättad promemoria, vari anföres följande.

Genom undersökningar utförda vid yrkeshygieniska avdelningen har vid Svenska Ackumulator AB Jungner, Oskarshamn, påvisats en yrkessjukdom, kronisk kadmiumförgiftning, vars symtomatologi tidigare varit okänd såväl i Sverige som i utlandet. Sjukdomen hade uppkommit genom att arbetarna inandats det finfördelade kadmiumdamm, som bildades vid tillverkningen av s. k. alkaliska ackumulatörer.

I Sverige finnes f. n. endast en fabrik för tillverkning av alkaliska ackumulatörer (en liknande anläggning är dock under utbyggnad vid ett annat företag) och så långt yrkeshygieniska avdelningen har sig bekant förekommer på andra arbetsplatser inte en exposition för kadmium i sådan grad att uppkomsten av en kronisk förgiftning är tänkbar. Då kadmium emellertid troligen kommer att få en allt vidsträcktare användning är det tänkbart att längre fram möjligheter kunna finnas till kronisk förgiftning även på andra arbetsställen. Så vet man t. ex. att en avsevärd exposition för kadmium kan förekomma vid t. ex. framställning av rent kadmium, zinksmältning och tillverkning av olika kadmiumlegeringar.

Kronisk kadmiumförgiftning är en långsamt progredierande sjukdom, vars symtom, så långt erfarenheterna hittills sträcka sig, först uppträda efter flera års arbete med kadmium. Om tillräcklig exposition föreligger torde flertalet av berörda arbetare drabbas.

Symtomen utgöres av:

1. skador på andningsvägarna i form av framför allt lungemfysem, men även anosmi.
2. njurskada och njursten. Beträffande njurskadan föreligger differentialdiagnostiskt en viss skillnad gentemot inflammatoriska njursjukdomar. Vid dessa senare sjukdomar förekomma nämligen i urinen ett patologiskt antal blodkroppar och cylindrar, vilket emellertid saknas vid njurskada orsakad av kadmiumförgiftning.
3. rubbningar av proteinomsättningen, visande sig i en förhöjd sänkningsreaktion och i urinäggvita. Denna äggvita är av annan natur än den »vanliga» urinäggvitan och kan särskiljas från denna såväl genom vissa av våra vanliga fällningsreaktioner som genom elektroforetisk analys. Äggvitan synes vara specifik för kronisk kadmiumpåverkan och har differentialdiagnostiskt därför stor betydelse.

Av de nämnda symtomen torde framför allt lungskadan kunna giva upphov till ett invalidiserande sjukdomstillstånd, och i de två dödsfall, som i vårt land inträffat i kronisk kadmiumförgiftning, tillskrevs dödsorsaken främst lungemfysemet. Även njurskadan kan dock vara så uttalad att det får anses sannolikt att en nedsättning av arbetsförmågan enbart på denna grund kan förekomma.

De övriga symtomen kunna även de kräva patientens sjukskrivning under längre eller kortare tid, beträffande njursten för behandling av detta symtom och beträffande urinäggvita och förhöjd sänkningsreaktion för att utesluta annan etiologi.

Det rör sig således om en allvarlig yrkessjukdom av kronisk natur, som kan medföra förlust av eller nedsättning av arbetsförmågan under längre eller kortare tid. Förekomsten av urinäggvita av det speciella slag det här gäller är specifik för sjukdomen, men även övriga symtom torde i stort sett väl kunna avgränsas mot liknande symtom av annan etiologi om man tar i betraktande den långvariga exposition för relativt stora mängder kadmiumdamm, som erfordras för uppkomsten av kronisk kadmiumförgiftning.

Under hänvisning till ovanstående anser yrkeshygieniska avdelningen att kronisk kadmiumförgiftning väl bör kunna innefattas i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Riksförsäkringsanstalten, som i ärendet rådfört sig med bl. a. docenten, medicine doktorn Torsten Bruce, åberopar ett av denne avgivet uttalande av bl. a. följande innehåll.

Som regel har man vid förgiftning med kadmium anledning räkna med symtom från såväl lungor som njurar samt rubbningar i proteinomsättningen. Med kännedom om hur symtomen vid olika sjukdomar kunna variera, finnes anledning förmoda, att vid kadmiumförgiftning lungskada kan förekomma som enda sjukdomstecken likaväl som att njurskada kan tänkas förekomma ensam eller eventuellt i kombination med rubbningar i proteinomsättningen. Det är en känd sak, att lungskada vid kadmiumförgiftning kan ge invaliditet; det kan även tänkas, att av kadmium orsakade förändringar i t. ex. njurarna utan samtidig lungskada kunna medföra invaliditet. Symtomen med skada i andningsvägarna med emfysem, njurskada och njursten samt rubbningar i proteinomsättningen äro således att tolka som olika symtom av kronisk kadmiumförgiftning. Enligt mitt förmenande är kronisk kadmiumförgiftning tillräckligt utforskad och så avgränsbar från andra sjukdomstillstånd, att den kan godtagas som yrkessjukdom i lagens mening.

Försäkringsrådet föreslår, att sjukdomen införes i lagen genom att den nuvarande beteckningen »dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne» ändras till »dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne, samt då fråga är om kronisk förgiftning framkallad genom inverkan av kadmium jämväl annan sjukdomsform än dammlunga».

Socialvårdskommittén erinrar om att det av praktiska skäl hittills ansetts nödvändigt att begränsa yrkessjukdomsförsäkringslagen på sådant sätt att den endast omfattade sjukdomar genom inverkan av vissa angivna ämnen m. m. samt vissa uppräknade sjukdomar av andra orsaker. I samband med den inom kommittén pågående överarbetningen av lagstiftningen om försäkring för olycksfall i arbete hade till övervägande upptagits frågan i vad mån den nuvarande ramen för yrkessjukdomsförsäkringslagen kunde utvidgas. Flera olika alternativ till utvidgning hade diskuterats med tillkallade sakkunniga och annan expertis. Kommitténs arbete avsåges bli slutfört i sin helhet under första hälften av 1951. Den inom kommittén pågående utredningen borde icke utgöra hinder för att kronisk kadmiumförgiftning inordnades under yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Försäkringsrådet och *riksförsäkringsanstalten* förorda, att den tid, inom vilken sjukdomen för att vara ersättningsbar enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen skall ha yppats efter det vederbörande lämnat den farliga verksamheten, bestämmes till 10 år i likhet med vad som gäller i fråga om dammlunga och vissa andra yrkessjukdomar.

Departementschefen.

Lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar innehåller icke någon allmän bestämmelse om vad som skall förstås med yrkessjukdom. I stället uppräknas i lagen de fall, som berättiga till ersättning. Bakom denna avgränsning av lagens tillämpningsområde ligger tanken, att försäkringen endast bör omfatta sådana sjukdomar, som utan större svårigheter kunna ledas tillbaka till arbetet och därmed sammanhängande förhållanden. Vid lagstiftningens tillkomst förutsattes, att lagens förteckning över ersättningsberättigande fall skulle kompletteras efter hand som våra kunskaper om yrkessjukdomarna ökade. Så har också skett; vid sex olika tillfällen har lagens tillämpningsområde vidgats genom att nya fall hänförts till försäkringen. Genom den sista ändringen, som trädde i kraft den 1 juli 1950, upptogs dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne, bland de sjukdomar, som berättiga till ersättning.

Nu föreligger förslag att inordna en ny yrkessjukdom — kadmiumförgiftning — under försäkringen.

Samtliga de myndigheter och sammanslutningar, som hörts i ärendet, ha tillstyrkt, att kadmiumförgiftning av kronisk natur upptages i lagen bland de ersättningsberättigande yrkessjukdomarna. En remissinstans har ansett, att försäkringskyddet bör utsträckas även till andra förgiftningsfall än de kroniska.

Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att inandning av finfördelat kadmium — vilket ämne användes bl. a. vid tillverkning av alkaliska ackumulatorer — kan orsaka en långsamt framskridande kronisk förgiftning, vars symtom så långt erfarenheterna sträcka sig utpträda först efter flera års arbete med kadmium. I den mån förgiftningen tar sig uttryck i skada på lungorna, torde sjukdomen kunna hänföras till dammlunga i den bemärkelse detta begrepp har i yrkessjukdomsförsäkringslagen och således redan nu omfattas av försäkringen. Fall synas emellertid kunna förekomma, då förgiftningen endast yttrar sig i njurskada eller sådan skada i förening med rubbningar i äggviteomsättningen. Kronisk kadmiumförgiftning kan ge upphov till bestående invaliditet och t. o. m. medföra döden; av de kända fall, som hittills inträffat i vårt land, ha två haft dödlig utgång. Sjukdomen synes kunna avgränsas från andra sjukdomstillstånd och med tillräcklig grad av säkerhet härledas från den skadades arbete. Med hänsyn härtill tillstyrker jag, att kronisk kadmiumförgiftning hänföres under yrkessjukdomsförsäkringslagen även i de fall, då förgiftningen icke tar sig uttryck i dammlunga.

Frågan huruvida även annan kadmiumförgiftning än den kroniska bör inordnas under försäkringen synes icke kunna bedömas på den nu föreliggande utredningen, vilken endast tar sikte på kroniska fall. Denna fråga torde därför få övervägas i samband med den allmänna översyn av lagstiftningen på hithörande område, som nu pågår. Jag vill emellertid anmärka,

att även en i medicinsk mening icke kronisk kadmiumförgiftning, som tar sig uttryck i lungskada, redan nu synes kunna medföra rätt till ersättning, nämligen i den mån sjukdomen kan anses falla under begreppet dammlunga i lagens bemärkelse.

Den av mig föreslagna utvidgningen av yrkessjukdomsförsäkringslagens tillämpningsområde förutsätter en komplettering av bestämmelserna i lagens 1 § andra stycket, där de ersättningsberättigande sjukdomarna uppräknas. I nämnda stycke upptagas f. n. under punkt 10) kronisk manganförgiftning och under punkt 11) dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne. Försäkringsrådet har föreslagit, att kompletteringen sker genom visst tillägg till stadgandet under punkt 11). För egen del anser jag, att innebörden av den ifrågasatta utvidgningen av lagens tillämpningsområde kommer till tydligare uttryck, om kronisk kadmiumförgiftning — vilken beteckning synes vara vedertagen i medicinskt språkbruk — upptages i punkt 10) vid sidan om kronisk manganförgiftning och punkt 11) lämnas oförändrad. Härigenom kommer visserligen kronisk kadmiumförgiftning, som tar sig uttryck i dammlunga, att bli hänförlig till såväl punkt 10) som punkt 11) men några olägenheter härav synas icke behöva uppstå.

Enligt 3 § yrkessjukdomsförsäkringslagen utgår ersättning i anledning av yrkessjukdom icke, med mindre den skadade inom viss tid före sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i den verksamhet, där fara föreligger för sjukdomen. Denna tid är i regel ett år men vid vissa sjukdomar — däribland dammlunga — tio år. Då kronisk kadmiumförgiftning kan framträda lång tid efter det arbetarna upphört med den farliga verksamheten, bör 10-årsregeln gälla även för denna sjukdom.

Den nu föreslagna utvidgningen av yrkessjukdomsförsäkringslagen bör träda i kraft den 1 juli 1951. Eftersom det gäller ändrade bestämmelser beträffande en obligatorisk försäkring, bekostad av arbetsgivarna, bör — i överensstämmelse med den princip som tillämpats vid de tidigare tillfällen, då yrkessjukdomsförsäkringslagens tillämpningsområde utvidgats — lagändringen icke göras tillämplig å sjukdomsfall, som yppats före dess ikraftträdande.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
M. Silfverstolpe.

¹ Denna bilaga, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 mars 1951.

Närvarande:

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 5 mars 1951 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 23 februari 1951, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet G. Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och inrikesdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 6 mars 1951 avgivna utlåtande över det den 23 februari 1951 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

J. O. Widman.
